

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.006.02.2017
P/17/025

00594117

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/025 – Współpraca szkół z rodzicami w realizacji zadań wychowawczych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Maciej Brzoso – specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/60/2017 z 21 kwietnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Samorządowych w Zabelu (Zabiele 110, 18-500 Kolno) ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Lipnicka – dyrektor szkoły ² (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Szkoła w okresie objętym kontrolą³ nie w pełni współpracowała z rodzicami uczniów podczas realizacji zadań wychowawczych. Skuteczność zaś stosowanych metod wychowawczych nie znajdowała potwierdzenia w wynikach klasyfikacji uczniów na koniec poszczególnych lat szkolnych, które ulegały pogorszeniu zarówno w przypadku ocen zachowania, jak i efektów kształcenia⁴.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Współpraca Szkoły z rodzicami w zakresie tworzenia optymalnych warunków do realizacji działalności wychowawczej była ograniczona. W szczególności, Dyrektor nie występowała do rady rodziców o wyrażenie opinii przy ustalaniu dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych, co ograniczało kompetencję rady, wynikającą z § 5 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego⁵.

Rada rodziców funkcjonowała z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁶ i regulaminu rady, gdyż :

- jej skład nie odpowiadał wymogom art. 53 ust. 2 pkt 1 powołanej ustawy, gdyż rodzice nie wybrali do niej przedstawicieli rad oddziałowych, a w konsekwencji w jej posiedzeniach niejednokrotnie uczestniczyły całe rady oddziałowe,
- skład prezydium rady był częściowo niezgodny z regulaminem rady rodziców,
- w latach szkolnych 2014/2015 i 2016/2017 rada rodziców terminowo przyjmowała uchwały w sprawie: programów wychowawczych, profilaktyki oraz wychowawczo-profilaktycznych, jednak zapadały one – podobnie jak uchwały w sprawie składek na fundusz rodziców i planu finansowego Szkoły – bez wymaganego quorum,
- na lata szkolne 2015/2016 i 2016/2017 przyjęto programy wychowawczo-profilaktyczne, podczas gdy ustawa o systemie oświaty w art. 54 ust. 2 pkt 1 przewidywała istnienie dwóch oddzielnych programów – profilaktyki i wychowawczego,

¹ Dalej: „ZSS w Zabelu” lub Szkoła*.

² Dyrektor E. Lipnicka pełnił tę funkcję od 1 września 2014 r.

³ Lata szkolne 2014/2015 – 2016/2017.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

⁵ Dz. U. Nr 46, poz. 432, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie organizacji roku szkolnego”.

⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, ze zm.

- w programach nie określono mierników umożliwiających ocenę stopnia osiągnięcia celów, skuteczności oraz trwałości podejmowanych działań w ramach poszczególnych programów.

W Szkole nie funkcjonowały organizacje, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. Prowadzono natomiast aktywną współpracę z instytucjami lokalnymi w zakresie realizowanych oddziaływań profilaktycznych i wychowawczych. Utrzymywano też okresowe⁷ i doraźne⁸ kontakty z rodzicami, w celu informowania ich o efektach wychowawczych i edukacyjnych ucznia, jego zachowaniu i frekwencji na zajęciach szkolnych.

Wyniki badań ankietowych wskazują, że rodzice powszechnie akceptują działania wychowawcze i profilaktyczne Szkoły oraz w większości uznają je za wystarczające w aspekcie rozwiązywania i zapobiegania problemom wychowawczym. Niemniej jednak ze względu na pogarszanie się ocen zachowania i efektów kształcenia, niezbędne jest podjęcie dodatkowego trudu, który pozwoliłby odwrócić tę niekorzystną tendencję.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Współpraca Szkoły z rodzicami i środowiskiem lokalnym w zakresie tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności wychowawczej

1.1. Współpraca Szkoły z radą rodziców

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 w skład ZSS w Zabelu wchodziły: Szkoła Podstawowa⁹ wraz z oddziałem przedszkolnym, w której uczyło się odpowiednio 68, 65 i 53 uczniów¹⁰, a 14, 10 i dziewięć dzieci uczęszczało do oddziału przedszkolnego oraz Gimnazjum, w którym w sześciu oddziałach naukę pobierało kolejno 167, 172 i 160 uczniów¹¹.
(dowód: akta kontroli str. 7-8, 273-282)

W Szkole nie powołano rady szkoły, natomiast działała rada rodziców. Dyrektor wyjaśniła: „Nigdy nie było takiej potrzeby. Rada rodziców, która została powołana wywiązywała się ze swoich zadań. Nikt nigdy nie zgłaszał potrzeby tworzenia rady szkoły.”

(dowód: akta kontroli str. 9-17, 30-54, 208-212)

Obowiązujący w Szkole statut¹² określał radę rodziców jako organ Szkoły, stanowiący reprezentację rodziców ZSS w Zabelu. Określał też kompetencje i zadania rady. Przyjęty 14 września 2014 r. regulamin rady rodziców określał jej strukturę i tryb pracy, szczegółowy tryb przeprowadzania wyborów do rad oddziałowych i wyboru przedstawicieli rad oddziałowych do rady rodziców (w głosowaniu tajnym) oraz zasady wydatkowania funduszu rady rodziców.
(dowód: akta kontroli str. 8-54)

W okresie objętym kontrolą nie wybierano przedstawicieli rad oddziałowych do rady rodziców, mimo takiego wymogu ustalonego w art. 51 ust. 2 pkt. 1 ustawy o systemie oświaty oraz w art. 12 ust. 5 regulaminu rady rodziców. Skład rady rodziców stanowiły osoby nie pochodzące z wyborów określonych przepisami regulaminu (w jej posiedzeniach niejednokrotnie uczestniczyły trzyosobowe rady oddziałowe, a nie ich przedstawiciele), a funkcję przewodniczącego pełniła osoba niewchodząca w skład żadnej z oddziałowych rad rodziców. Ponadto w latach szkolnych 2014/2015 i 2016/2017 rada rodziców

⁷ Zebrania z rodzicami odbywały się od trzech do siedmiu razy w roku szkolnym (zależnie od oddziału).

⁸ Kontakty indywidualne w zależności od potrzeb.

⁹ Zwana dalej: „Szkołą Podstawową” lub „SP”.

¹⁰ W roku szkolnym 2014/2015 Szkoła Podstawowa liczyła cztery oddziały, w tym jeden „0”, jeden klasy I, jeden łączony klas II i III, jeden klasy IV i jeden łączony klas V i VI. W roku szkolnym 2015/2016 SP liczyła pięć oddziałów, w tym jeden łączony „0” i klasy I, jeden łączony klas II i III oraz po jednym oddziale klasy IV, V i VI. W roku szkolnym 2016/2017 SP liczyła cztery oddziały, w tym jeden łączony klasy „0” i klasy I, jeden łączony klas II i III, jeden łączony klas IV i V i jeden klasy VI.

¹¹ Wg. stanu na 30 września każdego roku szkolnego.

¹² Do 31 sierpnia 2015 r. obowiązywał statut Szkoły (z aneksami), nadany z chwilą utworzenia ZSS, na mocy uchwały nr IV/25/03 Rady Gminy Kolno z dnia 25 lutego 2003 r. W dniu 31 sierpnia 2015 r. wprowadzono tekst ujednolicony statutu na mocy uchwały nr 13/2014/2015 rady pedagogicznej. Na dzień rozpoczęcia kontroli obowiązywał zaś statut zmieniony uchwałą nr 13/2015/2016 z 30 sierpnia 2016 r.

przyjmowała swoje uchwały bez quorum wymaganego regulaminem. Zagadnienia te szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”. (dowód: akta kontroli str. 9-54, 102-103, 213-216, 230-259)

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 żaden z członków rad oddziałowych i rady rodziców nie był członkiem rady pedagogicznej, co minimalizowało ryzyko zależności rady rodziców od kierownictwa Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 55-63, 230-259)

Dokumentacja związana z działalnością rady rodziców była przechowywana przez przewodniczącego rady. W toku kontroli na tablicy ogłoszeń lub w gablotach szkolnych nie były upowszechnione żadne informacje dotyczące działalności rady rodziców. Wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych w trakcie kontroli przez NIK, wskazują, że 61,7% rodziców uczniów czuje się dostatecznie informowanych o działalności prowadzonej w Szkole przez radę rodziców¹³. Dyrektor szkoły wyjaśniła: „Na początku każdego roku szkolnego organizowana jest wywiadówka z rodzicami. Na początku odbywa się ona na auli, jest to spotkanie ogólne, podczas którego przewodniczący rady rodziców zabiera głos i przedstawia sprawozdanie z działalności rady za poprzedni rok, informuje o ustalonych składkach o pozyskanych środkach finansowych i ich wydatkowaniu w roku poprzednim. Przewodniczący informuje również o wydatkach rady rodziców, np. na nagrody dla uczniów. Jeżeli jest taka potrzeba to w drugim semestrze pojawia się informacja od przewodniczącego o zebranych środkach finansowych i dotychczasowych wydatkach z funduszu rady rodziców.” (dowód: akta kontroli str. 64, 102-103, 208-216)

Zgromadzone przez radę rodziców środki finansowe (pozyskane z dobrowolnych składek rodziców) wydatkowano bezpośrednio z rachunku bankowego rady, na wspieranie działalności statutowej Szkoły. Postanowienia regulaminu rady nie określały wysokości dobrowolnych składek. Jej kwotę określały uchwały rady¹⁴, z których wynika, że w okresie objętym kontrolą wynosiła ona 20 zł rocznie w przypadku dwóch pierwszych uczniów z rodziny oraz 10 zł w przypadku trzeciego i kolejnego ucznia z rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 64, 243-253)

Ze sprawozdania finansowego rady rodziców za rok szkolny 2015/2016 wynika, że z tytułu składek uzyskano 1.460 zł od rodziców 76 uczniów ZSS w Zabieli. We wskazanym roku szkolnym dyrektor Szkoły zwracała się do rady rodziców z prośbą o sfinansowanie: zakupu książek na nagrody dla uczniów i zakupu statuetek i medali za osiągnięcia sportowe uczniów. Rada rodziców w roku szkolnym 2015/2016 wydatkowała 720,96 zł na: [1] nagrody na zakończenie roku szkolnego – 237,50 zł, [2] wydatki administracyjno-biurowe – 7,50 zł, [3] zakup statuetek i medali – 150 zł, [4] dofinansowanie obchodów dnia Edukacji Narodowej i ślubowania klas I – 325,96 zł. Wydatki z funduszu rady rodziców były zgodne z celem określonym w art. 54 ust. 8 ustawy o systemie oświaty, tj. wspieranie działalności statutowej szkoły, zaś cele, na które wydatkowano środki były zgodne z przeznaczeniem określonym w art. 16 ust. 2 regulaminu rady rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 18-28, 64, 230-259)

W badaniu ankietowym przeprowadzonym przez NIK 88,9% rodziców uczniów Szkoły uznało, że wysokość składki na fundusz rady rodziców jest wystarczająca, a zdaniem 84% ankietowanych miały one zawsze charakter dobrowolny. Znaczna większość rodziców (74,1% ankietowanych) nie słyszało o negatywnych konsekwencjach nieuiszczenia składki.

(dowód: akta kontroli str. 213-216)

W okresie objętym kontrolą rada rodziców:

- nie wnioskowała do dyrektora ZSS w Zabieli o dokonanie oceny pracy nauczycieli Szkoły, o której mowa w art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁵,
- pięciokrotnie brała udział w procesie oceny dorobku zawodowego nauczycieli ubiegających się o kolejny stopień awansu zawodowego, o którym mowa w art. 9c ust. 6 Karty Nauczyciela,

¹³ Badaniem ankietowym objęto 81 rodziców uczniów klas IV – VI SP i klas I – II Gimnazjum.

¹⁴ Uchwała nr 2/2016/2017 z 13 września 2016 r.

¹⁵ Dz. U. z 2016 r. poz. 1379, ze zm.

- w 2015 roku oddelegowała swojego przedstawiciela do komisji konkursowej, powołanej w celu wyłonienia kandydata na dyrektora szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 4, 65-70, 102-103)

W dniu 14 września 2014 r. rada rodziców wydała pozytywną opinię w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (oddzielnie dla SP i Gimnazjum). W kolejnych latach szkolnych Szkoła realizowała zajęcia wychowania fizycznego wyłącznie w formie zajęć klasowo-lekcyjnych. (dowód: akta kontroli str. 462-464)

Na terenie Szkoły nie prowadziły swojej działalności organizacje i stowarzyszenia, których celem statutowym jest współdziałanie w działalności wychowawczej szkoły. Dyrektor Szkoły wyjaśniła: „Uczniowie są zaangażowani w działalność ZHP, OSP oraz innych organizacji / stowarzyszeń na terenie swoich miejscowości. Do Szkoły nie zgłaszała się żadna organizacja o zgodę na prowadzenie działalności wychowawczej na jej terenie.”

(dowód: akta kontroli str. 30-54, 102-103, 208-212)

W okresie objętym kontrolą projekt planu finansowego Szkoły na dany rok budżetowy był corocznie pozytywnie opiniowany przez radę rodziców. (dowód: akta kontroli str. 126-135)

W ZSS w Zabielu nie wprowadzono obowiązku noszenia przez uczniów jednolitego stroju na terenie Szkoły. Żaden jej organ nie wnioskował o takie rozwiązanie. Statut Szkoły, w § 50 ust. 12 wskazywał, że uczeń ma obowiązek dbać o estetykę codziennego ubioru, tj. wyglądać schludnie, zaś w § 13, że obowiązkiem ucznia jest pamiętanie o jednolitym galowym stroju (biała bluzka lub koszula i ciemne spodnie lub spódnica), zakładanym na szczególne uroczystości szkolne przewidziane w ceremoniale Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 30-54, 102-103)

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 dyrektor nie zasięgała opinii rady rodziców w kwestii ustalenia dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktycznych, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

W okresie objętym kontrolą rada rodziców nie kierowała do dyrektora ZSS w Zabielu wniosków w sprawach Szkoły. Także z treści książki skarg i wniosków wynika, że w tym okresie nie było skarg i wniosków, dotyczących kwestii wychowawczych.

(dowód: akta kontroli str. 102-103)

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 (do 11 maja 2017 r.) w Szkole działał zespół powypadkowy, składający się z dwóch przedstawicieli rady pedagogicznej (powołany na mocy zarządzenia dyrektora nr 12/2009). Przy jego tworzeniu dyrektor ZSS w Zabielu nie skorzystała z możliwości powołania w jego skład przedstawiciela rady rodziców, którą dawał przepis § 43 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁶. W ww. okresie na terenie Szkoły miały miejsce 24 wypadki uczniów, przy których procedował zespół powypadkowy. Dyrektor Szkoły wyjaśniła: „Uczestnictwo przedstawiciela rady rodziców w zespole powypadkowym nie jest obligatoryjne. Rozporządzenie daje jedynie taką możliwość. Rada rodziców nigdy nie zgłaszała potrzeby posiadania swojego przedstawiciela w zespole powypadkowym. Faktem jest, że nigdy do rady rodziców nie wnioskowałam o wytypowanie swojego przedstawiciela do tego zespołu. Przy tworzeniu protokołu powypadkowego uczestniczy rodzic poszkodowanego ucznia i protokół jest tworzony na podstawie zgłoszenia nauczyciela, który był świadkiem zdarzenia bądź nauczyciela, któremu zgłoszono uraz.”

(dowód: akta kontroli str. 102-108, 208-212)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Funkcjonowanie rady rodziców było niezgodne z ustawą o systemie oświaty i regulaminem rady, gdyż:
 - w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 rodzice uczniów nie wybrali przedstawicieli rad oddziałowych do rady rodziców (w posiedzeniach rady rodziców niejednokrotnie

¹⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

udział brały całe rady oddziałowe), co było niezgodne z art. 53 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy oraz art. 12 ust. 5 regulaminu rady rodziców,

- w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 w skład prezydium rady rodziców wchodziły dwie osoby, które nie były przedstawicielami żadnej z rad oddziałowych, co było niezgodne z art. 10 ust. 1 regulaminu rady,
- na posiedzeniu rady rodziców 14 września 2014 r. i 13 września 2016 r. nie zebrano się wymagane quorum do podjęcia uchwały, stanowiącej 50% członków rady, a mimo to przyjęto uchwały w sprawie programów wychowawczych, profilaktyki, ustalono wysokość składki na fundusz rodziców i zaopiniowano plan finansowy Szkoły, co było niezgodne z art. 9 ust. 6 regulaminu rady.

Dyrektor wyjaśniła: „Widziałam, że liczba osób obecnych na posiedzeniach jest wystarczająca dla wymaganego quorum, ale nie byłam świadoma, że obecnych jest po więcej niż jednym przedstawicielu danego oddziału. Byłam zapoznawana z uchwałami rady rodziców, natomiast nie szukałam potwierdzenia w listach obecności. Jestem zaskoczona w tym momencie zaistniałą sytuacją. Z uwagi na powyższy fakt nie miałam świadomości, iż wydane uchwały rady rodziców nie mają mocy prawnej, że zostały podjęte bez wymaganego quorum. Nie miałam świadomości, że zarówno Pan (...) jak i Pani (...) nie mogą być przedstawicielami rad oddziałowych, tzn. że nie wybrano ich do trójki klasowej. Również w toku kontroli dowiedziałam się, że w ogóle nie wybierano przedstawicieli rad oddziałowych do rady rodziców. Dokumentacja rady rodziców przechowywana jest przez przewodniczącą rady rodziców. Do tej pory byłam przekonana, że rada rodziców działa zgodnie z przyjętym regulaminem. Po kontroli NIK będę nadzorowała działalność rady rodziców w zakresie przestrzegania obowiązującego regulaminu rady.”

(dowód: akta kontroli str. 18-28, 55-63, 230-259, 271-272)

Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, dyrektor szkoły realizuje tylko te uchwały rady rodziców, które są podjęte w ramach jej kompetencji stanowiących.

2. W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 dyrektor Szkoły nie zasięgała opinii rady rodziców w kwestii ustalenia dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Tymczasem, zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego¹⁷, do kompetencji rady rodziców należało m.in. opiniowanie projektu dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych w danym roku szkolnym.

Dyrektor wyjaśniła: „Trudno mi jednoznacznie stwierdzić dlaczego nie zasięgało opinii rady rodziców w tej kwestii. Do tej pory tego nie praktykowaliśmy, nikt nie zwrócił nam na to uwagi. Mogę jedynie powiedzieć, że było to niedopatrzenie, przeoczenie z naszej strony. Od przyszłego roku szkolnego będziemy występować formalnie do rady rodziców o wyrażenie opinii w tej kwestii, zgodnie z wymogami cytowanego rozporządzenia. Pragnę zaznaczyć, że na pierwszym ogólnym spotkaniu z rodzicami w danym roku szkolnym przedstawiam propozycję dni wolnych od zajęć dydaktycznych ustaloną we współpracy z organem prowadzącym i dyrektorami innych szkół gminy Kolno z uwagi na organizację dowozu uczniów do szkół. Po przedstawieniu propozycji rodzice mogą wnieść zapytania bądź uwagi. Brak uwag przyjęty był jako pozytywna opinia, a następnie wykaz dni wolnych ujęty został w zarządzeniu dyrektora szkoły.”

(dowód: akta kontroli str. 102-103, 109-125, 208-212)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na możliwość powoływania w skład zespołu wypadkowego przedstawiciela rady rodziców, do czego upoważnia dyrektora szkoły przepis § 43 ust. 7 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa oraz higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca również uwagę, że jedynie 61,7% rodziców uczniów ZSS w Zabieli czuje się dostatecznie poinformowanych o działalności rady rodziców, a 64,2% z nich informacje o działalności rady czerpie głównie od dyrektora szkoły i wychowawców.

¹⁷ Dz. U. Nr 46, poz. 432, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie organizacji roku szkolnego”.

W ocenie NIK należy zatem podjąć działania zmierzające do lepszego informowania rodziców o działalności rady rodziców przy wykorzystaniu np. gablot / tablic informacyjnych lub za pośrednictwem strony internetowej Szkoły.

1.2. Współpraca Szkoły ze środowiskiem lokalnym w realizacji zadań wychowawczych

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 na terenie ZSS w Zabieliu nie działały organizacje lub stowarzyszenia wspierające działalność wychowawczą Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 102-103)

Szkoła aktywnie współpracowała z lokalnymi instytucjami w kwestiach wychowawczych. Na przykład w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kolnie realizowała działania prozdrowotne i profilaktyczne, w tym. „Dzień bez papierosa”, profilaktyka chorób nowotworowych, prelekcje dotyczące dopalaczy i innych używek pt. „Czy warto zaczynać? Decyzja należy do Ciebie”. Z Nadleśnictwem Nowogród Szkoła prowadziła edukację ekologiczną, polegającą na zajęciach terenowych i pogadankach z pokazami. Szkoła współpracowała również z Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy w ramach programu edukacyjnego związanego z poznaniem zasad pierwszej pomocy. Ponadto w Szkole działał Szkolny Klub Wolontariusza, który organizował zbiórkę nakrętek, realizował przedsięwzięcia pt. „Zdażyć z Pomocą” (zbiórka na zakup wózka rehabilitacyjnego i rehabilitacji), „Góra Grosza”, „Przywróćmy Dzieciom Uśmiech”. Organizowano zbiórki maskotek, kolorowanek, kredek dla dzieci z oddziału dziecięcego w szpitalu w Kolnie. Klub prowadził swoją działalność we wszystkich latach objętych kontrolą, a w realizowanych przedsięwzięciach brała udział cała społeczność szkolna – uczniowie, nauczyciele, pracownicy obsługi, rodzice.

Szkoła współpracowała również z Komendą Powiatową Policji w Kolnie w ramach działań profilaktycznych związanych np. z odpowiedzialnością karną nieletnich, bezpieczeństwem w czasie ferii i wakacji, z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kolnie (udział uczniów w konkursie edukacyjno-profilaktycznym, pt. „Zapobieganie przemocy rówieśniczej”), z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dofinansowanie wycieczek, finansowanie spektakli profilaktycznych i zajęć warsztatowych dla uczniów), Ochotniczym Hufcem Pracy (udział uczniów w Giełdzie Edukacyjnej Szkół Ponadgimnazjalnych).

(dowód: akta kontroli str. 73-89)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, iż w Szkole nie funkcjonowały organizacje, w szczególności harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły, o czym stanowi art. 39 ust. 1 pkt 9 ustawy o systemie oświaty.

Ocena cząstkowa

Współpraca Szkoły z rodzicami w zakresie tworzenia optymalnych warunków do realizacji działalności wychowawczej była ograniczona i obciążona nieprawidłowościami, wynikającymi z częściowo niezgodnego funkcjonowania rady rodziców z ustawą o systemie oświaty i regulaminem rady. Ponadto wbrew istniejącemu obowiązkowi nie konsultowano z radą rodziców dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych. W Szkole nie stworzono warunków dla działania organizacji, w szczególności harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły. W konsekwencji Szkoła nie prowadzi współpracy ze stowarzyszeniami i organizacjami pozaszkolnymi. Prowadzono natomiast aktywną współpracę z instytucjami lokalnymi w zakresie realizowanych oddziaływań wychowawczych.

2. Aktywność rady rodziców w zakresie kształtowania programów wychowawczego i profilaktyki

Opis stanu faktycznego

W roku szkolnym 2014/2015 w Szkole obowiązywały programy wychowawcze (oddzielnie dla Szkoły Podstawowej¹⁸ i Gimnazjum¹⁹) oraz programy profilaktyki (oddzielnie dla SP²⁰ i Gimnazjum²¹). Opracowano też trzyletnie programy profilaktyczne i wychowawcze dla SP i Gimnazjum na lata 2014 – 2017. Dokumenty te zostały przyjęte przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną w wymaganym terminie, tj. w ciągu 30 dni od dnia rozpoczęcia roku szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 126-196, 230-259, 283-455)

W latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 rada pedagogiczna opracowała programy wychowawczo-profilaktyczne dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum, które przedłożono radzie rodziców. Opracowano również trzyletnie programy wychowawczo-profilaktyczne SP i Gimnazjum na lata 2015 – 2018. Z treści uchwał rady rodziców przyjmujących programy do realizacji w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 wynikało, że rada rodziców przyjęła oddzielnie program profilaktyki i oddzielnie program wychowawczy, nie zaś programy wychowawczo-profilaktyczne. Uchwały te podjęto w terminie 30 dni od daty rozpoczęcia roku szkolnego. Dyrektor wyjaśniła: „Nie mogę odpowiadać za treść samych uchwał rady rodziców. Wydaje mi się, że Rada rodziców nie przykładała po prostu wagi do nazewnictwa konkretnych dokumentów. Corocznie były oddzielnie programy wychowawcze i profilaktyczne, a od roku szkolnego 2015/2016 program wychowawczo-profilaktyczny, co mogło po prostu Radzie rodziców umknąć. Myślę, że Rada bardziej skupiała się na samej treści tych programów niż ich nazwie. Zauważyć można, że układ uchwał rady rodziców jest identyczny w każdym roku, być może wynikało to z kopiowania treści uchwał w kolejnych latach, działania na swego rodzaju szablonie. Zwrócę oczywiście uwagę Przewodniczącemu na kwestię treści uchwał rady rodziców, by nie budziły one żadnych wątpliwości. Na wrześniowych posiedzeniach rady rodziców w roku szkolnym 2015/2016 przedstawiałam programy wychowawczo-profilaktyki roczne i trzyletnie. W kolejnych latach przyjmowany jest już tylko roczny program. Analogicznie było w przypadku 3-letnich programów wychowawczego i profilaktyki dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum. Programy trzyletnie są programami długofalowymi, opisują co chcemy realizować przez najbliższe trzy lata. Na ich podstawie opracowywane są programy roczne.”

(dowód: akta kontroli str. 126-135, 208-212, 230-259, 283-455)

Rada rodziców nie zgłaszała propozycji do treści programów i przyjmowała je jednogłośnie. Dyrektor wyjaśniła: „Na spotkaniu wrześniowym, tj. na posiedzeniu rady rodziców Dyrektor szkoły przedstawia projekt wychowawczo-profilaktyczny, a wcześniej profilaktyki i wychowawczy przygotowany o diagnozy z poprzedniego roku. W projekcie ujmuje się

¹⁸ Program wychowawczy Szkoły Podstawowej określał następujące cele: [1] wspomaganie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia; [2] wspieranie rozwoju dziecka młodszego w przedszkolu, przygotowanie dzieci 5-letnich do podjęcia nauki w szkole; [4] przygotowanie ucznia do funkcjonowania w grupie szkolnej i efektywnego w niej działania; [5] podtrzymywanie efektywnej współpracy z rodzicami i integracji ze środowiskiem lokalnym; [6] kształtowanie postawy empatii, tolerancji, wrażliwości, szacunku w stosunku do osób niepełnosprawnych; [7] uświadamianie uczniom zagrożeń współczesnego świata, potrafi ich unikać i właściwie na nie reagować.

¹⁹ Program wychowawczy Gimnazjum określał dziewięć obszarów działań programu: [1] organizacja zespołu klasowego; [2] uczeń twórczy i aktywny; [3] przygotowanie do życia w społeczeństwie; [4] kształtowanie świadomości ekologicznej; [5] rozwijanie umiejętności współżycia w rodzinie; [6] edukacja prozdrowotna. Program profilaktyki uzależnień; [7] rozwój emocjonalny ucznia; [8] edukacja dla bezpieczeństwa; [9] preorientacja zawodowa.

²⁰ Program profilaktyki Szkoły Podstawowej określał cele działań profilaktycznych, tj.: [1] dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo ucznia, [2] przygotowanie do współdziałania w grupie oraz przestrzegania norm społecznych, [3] propagowanie zdrowego stylu życia poprzez ukazywanie szkodliwego wpływu alkoholu, narkotyków i narkotyków, [4] przeciwdziałanie agresywnym zachowaniom, [5] wyrabianie nawyków równego i taktownego zachowania się wobec innych, [6] kształtowanie umiejętności obiektywnego oceniania siebie i innych oraz zróżnicowania dobra i zła.

²¹ Program profilaktyki Gimnazjum wskazywał takie cele jak: [1] budowanie bezpiecznej atmosfery w szkole, tworzenie klimatu dla koleżeństwa oraz szacunku dla człowieka, [2] działania szkoły na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa uczniów, [3] kształcenie ucznia niepełnosprawnego w szkole ogólnodostępnej, [4] wskazywanie na szkodliwość używania środków psychoaktywnych oraz ukazywanie zagrożeń, jakie niosą ze sobą uzależnienia, [5] kształtowanie zdrowego stylu życia.

potrzeby szkoły i priorytety ministerialne i Podlaskiego Kuratora Oświaty w zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych na dany rok szkolny. Projekty programów przygotowane są przez zespół wychowawczo-profilaktyczny. Po przedstawieniu projektu rodzice mogą wносить swoje potrzeby, uwagi, spostrzeżenia. Po uzupełnieniu projektu o ewentualne wnioski i spostrzeżenia rodziców zostaje on zatwierdzony jako plan na dany rok szkolny. Praktyka jednak jest taka, że rodzice przyjmują bez uwag zaproponowane programy. Trzeba zaznaczyć, że rodzice nie mają doświadczenia w tworzeniu tego typu programów, dlatego w Szkole przyjęto taką praktykę, że to rada pedagogiczna je opracowuje a następnie przedstawia radzie rodziców."

(dowód: akta kontroli str. 126-147, 152-165, 174-196, 208-212, 283-461)

W roku szkolnym 2014/2015 zadania wyznaczone w programie wychowawczym (zgodnie z art. 54 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy o systemie oświaty) dotyczyły uczniów, zaś w programie profilaktyki (zgodnie z 54 ust. 2 pkt 1 lit. b ww. ustawy) – całej społeczności szkolnej. W kolejnych latach szkolnych odbiorcami planów / programów profilaktyczno-wychowawczych była cała społeczność Szkoły. Za realizację programów odpowiedzialni byli m.in. nauczyciele, wychowawcy, pedagog szkolny, dyrekcja. Odbywało się to przy współpracy ze społecznością lokalną, uczniami i ich rodzicami (np. zbiórki charytatywne na rzecz potrzebujących, w których udział brała cała społeczność szkolna, współpraca z instytucjami lokalnymi, pedagogizacja rodziców dotycząca szkodliwości narkotyków i odpowiedzialności karnej nieletnich, zajęcia warsztatowe organizowane przez pedagoga szkolnego, czytanie bajek przez uczniów gimnazjum dzieciom oddziału przedszkolnego w ramach Szkolnego Klubu Wolontariusza).

W programach tych nie ustalono mierników skuteczności realizacji celów programu, a ze sprawozdań z realizacji programów nie wynikało, żeby oceniano stopień realizacji zadania długookresowego. Wskazywano przy tym ogólnie, w ramach jakiej działalności Szkoły program zrealizowano, np. na lekcjach wychowawczych, zajęciach przedmiotowych, pozalekcyjnych, w pracy z pedagogiem, spektaklach na terenie Szkoły i poza nią. Cele określone w programach profilaktyki, wychowawczych i wychowawczo-profilaktycznych były niemierzalne, a w treści programów nie uwzględniono danych liczbowych (mierników) dotyczących zachowań problemowych występujących wśród uczniów oraz oczekiwanego zmniejszenia takich przypadków o konkretną liczbę.

W trakcie roku szkolnego w żadnym przypadku nie korygowano i nie zmieniano treści ani sposobu realizacji planów / programów. Szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne Gimnazjum na lata szkolne 2015/2016 i 2016/2017 wskazywały działalność szkoły związaną z przeciwdziałaniem narkomanii, w przeciwieństwie do szkolnych planów wychowawczo-profilaktycznych Szkoły Podstawowej na ww. lata. Tym samym plany dla Szkoły Podstawowej nie były dostosowane do wymogów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii²², co szerzej opisano poniżej, w sekcji „Ustalono nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 126-196, 283-455)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 przyjęto do realizacji programy wychowawczo-profilaktyczne dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum, podczas gdy – zgodnie z art. 54 ust. 2 ustawy o systemie oświaty – powinny zostać przyjęte dwa oddzielne dokumenty, tj. program profilaktyki i program wychowawczy, gdyż ustawa ta nie przewidywała programu wychowawczo-profilaktycznego.

Dyrektor wyjaśniła: „Plany do utworzenia jednego, zamiast dwóch programów, tj. programu wychowawczo-profilaktycznego były omawiane dużo wcześniej na spotkaniach dyrektorów. Chcieliśmy wyjść naprzeciw późniejszym wymaganiom i od roku 2015/2016 przyjęliśmy programy wychowawczo-profilaktyczne. Wynikało to z zapowiedzi na wprowadzenie takich programów. Chcę przy tym zaznaczyć,

²² Dz. U. Dz. U. poz. 1249. Rozporządzenie zwane dalej: „rozporządzeniem w sprawie przeciwdziałania narkomanii”.

że programy te są realizowane w pełni i są dostosowane do panujących w szkole warunków i zaobserwowanych potrzeb uczniów, problemów wychowawczych.”

(dowód: akta kontroli str. 126-147, 152-165, 174-196, 208-212)

2. Programy wychowawczo-profilaktyczne Szkoły Podstawowej na lata 2015/2016 i 2016/2017 nie zawierały działań wychowawczych, edukacyjnych, informacyjnych, ani profilaktycznych w celu przeciwdziałania narkomanii, co było niezgodne z przepisem § 8 rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania narkomanii.

Dyrektor wyjaśniła: „Faktycznie, w samej treści tych programów nie wskazano konkretnych działań związanych z przeciwdziałaniem narkomanii. W Szkole Podstawowej szczególnie nacisk położyliśmy na przeciwdziałanie przemocy i agresji, tj. cyberprzemoc, niedostosowanie społeczne, uczenie sposobów rozwiązywania konfliktów, zapewnienie bezpieczeństwa w szkole, odpowiedzialność karna uczniów. Działania związane z przeciwdziałaniem narkomanii są realizowane w szkołach podstawowych, co bezpośrednio wynika ze sprawozdania z realizacji programu za rok szkolny 2015/2016. W programie uwzględniono pomoc w zakresie wychowania i profilaktyki Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. W zakresie tej pomocy rokrocznie kierowana jest oferta spektakli profilaktycznych, na które zapraszani są terapeuci oraz idole sceniczni młodzieży, głównie muzycy. Osoby te odwołują się do swoich doświadczeń życiowych związanych z narkotykami, w związku z powyższym stają się wiarygodne dla młodzieży, a ich własne doświadczenia mają duży wpływ na przestrzeganie i zapobieganie sięganiu po tego rodzaju używki przez młodzież. Szkoła podejmuje również działania informacyjne i edukacyjne w stosunku do rodziców uczniów poprzez ich pedagogizację w zakresie zagrożeń związanych z zażywaniem narkotyków przez młodzież. Przeprowadzono również prelekcję w zakresie odpowiedzialności karnej nieletnich. Przy planowaniu programu wychowawczo-profilaktycznego na przyszły rok wskażemy konkretne zadania jakie podejmie szkoła w zakresie przeciwdziałania narkomanii.”

(dowód: akta kontroli str. 136-151, 174-181, 208-212)

Ocena cząstkowa

Szkoła w pierwszym miesiącu roku szkolnego 2014/2015 dysponowała gotowymi do realizacji programami wychowawczym i profilaktyki (oddzielnymi dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum). W kolejnych latach szkolnych opracowywano programy wychowawczo-profilaktyczne, chociaż ustawa o systemie oświaty przewidywała istnienie oddzielnych programów wychowawczych oraz profilaktyki. Pomimo tego, wszystkie programy zostały uchwalone przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Realizowane przez Szkołę programy dotyczyły całej społeczności szkolnej, wyznaczały zadania uczniom, nauczycielom, wychowawcom, pedagogowi szkolnemu, rodzicom. Zawierały one treści wychowawcze kształtujące u uczniów postawy sprzyjające dalszemu rozwojowi indywidualnemu, społecznemu, patriotycznemu. Wskazywały też na mechanizmy współpracy Szkoły z rodzicami uczniów oraz instytucjami lokalnymi. Szkoła nie wywiązała się jednak z obowiązku dostosowania programu wychowawczo-profilaktycznego Szkoły Podstawowej do wymogów rozporządzenia w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach działalności profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii. W przyjętych i realizowanych zaś programach nie określono mierników, umożliwiających ocenę stopnia osiągnięcia celów, skuteczności oraz trwałości podejmowanych działań w ramach poszczególnych programów.

3. Efekty wychowania

Opis stanu
faktycznego

Cele i zadania określone w programach wychowawczych, profilaktyki i wychowawczo-profilaktycznych odpowiadały na zdiagnozowane w Szkole problemy wychowawcze wśród uczniów, polegające m.in. na konfliktach między uczniami, wyzwiskach, złym odżywianiu się do siebie, braku dyscypliny i nieodpowiednim zachowaniu na lekcjach, słabych wynikach w nauce, bierności, nieudzielaniu się w życiu klasowym i szkoły. W Szkole pojawiały się również problemy wychowawcze o charakterze incydentalnym, jak np.: agresja słowna, przemoc fizyczna i psychiczna, cyberprzemoc, używanie elektronicznych papierosów, wagary /nieusprawiedliwione nieobecności. Diagnoza w tym zakresie opierała się

na obserwacjach, wynikach badań ankietowych²³, analizie wyników nauczania, ocen zachowania, wymianie spostrzeżeń między wychowawcami, nauczycielami, kierownictwem szkoły i pedagogiem szkolnym (również w trakcie posiedzeń rad pedagogicznych). Na posiedzeniach omawiano bieżące problemy wychowawcze w poszczególnych oddziałach. Swoje obserwacje, spostrzeżenia wyrażali wychowawcy. W trakcie posiedzeń rady pedagogicznej na koniec semestru i na koniec danego roku szkolnego wychowawcy szczegółowo przedstawiali informacje o klasie, wskazując na występujące problemy. W roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 odbyło się po 13 posiedzeń rady pedagogicznej, a w roku szkolnym 2016/2017 (do 12 maja 2017 r.) – 10 takich posiedzeń.

(dowód: akta kontroli str. 126-135, 152-165, 174-196, 283-455)

Z treści sprawozdań z realizacji programów profilaktyki, wychowawczych i wychowawczo-profilaktycznych nie wynikało, że dokonywano oceny stopnia realizacji zadania długookresowego. Określone w programach cele i zadania oraz sposoby realizacji były realne i adekwatne do problemów wychowawczych. W ramach przyjętych programów Szkoła realizowała zadania prewencyjne, zapobiegawcze, dotyczące w szczególności przeciwdziałania narkomanii i stosowaniu innych używek, higieny osobistej, zdrowego stylu życia i żywienia, mimo że w Szkole nie zaobserwowano problemów w tych obszarach.

Analiza treści programu wychowawczo-profilaktycznego Gimnazjum na rok szkolny 2015/2016 i sprawozdania z jego realizacji wskazuje, że nie wszystkie zadania określone w programie zostały zrealizowane. Dyrektor wyjaśniła: „Corocznie tworzy się sprawozdanie z realizacji programów. Po roku szkolnym 2014/2015 dokonano ewaluacji. Nie wskazujemy, które konkretnie formy realizacji poszczególnego celu i zadania zostały zrealizowane, lecz dokonujemy oceny globalnej, wskazując jakie działania podjęliśmy. Nie prowadzimy oceny wskazującej, że zrealizowano np. 46 z 50 zadań wskazanych w programie. Programy wychowawczo-profilaktyczne z pozostałą dokumentacją szkolną tworzą zintegrowaną całość – tj. z planem nadzoru pedagogicznego, z planem pracy szkoły, z planami wychowawczymi poszczególnych wychowawców klas. Z punktu widzenia tych programów najistotniejsze jest osiągnięcie zakładanych celów. Na tej podstawie należałoby oceniać stopień realizacji programów. Corocznie osiągamy zakładane cele, co potwierdzają m.in. wyniki badań ankietowych, wyniki w edukacji uczniów, ich oceny zachowania oraz obserwacje wychowawców i pedagoga szkolnego. Brak przypadków takich zjawisk jak przemoc fizyczna, wykluczenie, zażywanie narkotyków czy spożywanie alkoholu świadczą, że działania szkoły są celowe i przynoszą zakładane efekty. Wskazane w programach formy czy sposoby realizacji zadań służących osiągnięciu danego celu należy traktować jako możliwości, propozycje. W żadnym wypadku nie należy ich traktować jako ściśle określone ramy działania, nie dające możliwości wyjścia poza nie.”

(dowód: akta kontroli 126-135, 152-165, 182-196, 208-212)

Programy wychowawczo-profilaktyczne Gimnazjum na lata szkolne 2015/2016 i 2016/2017 nie określały form realizacji poszczególnych zadań. Dyrektor wyjaśniła: „Zespół opracowujący programy przyjął, że wśród uczniów gimnazjum formy realizacji danego zadania powinny być indywidualnie dostosowywane przez wychowawcę do uczniów. Wynika to z tego, że z młodzieżą gimnazjalną inaczej się pracuje niż z uczniami Szkoły Podstawowej. Można tym uczniom powierzać zadania do realizacji treści wychowawczych i profilaktycznych, aktywizować uczniów przy realizacji programów. Wychowawca traktując ucznia jako partnera może dostosować formy realizacji założonych celów i zadań wykorzystując opinie, sugestie grupy, zgłaszane przez nich potrzeby oraz możliwości danej grupy. W gimnazjum uczniowie biorą aktywny udział w realizacji programu, a nie są traktowani ściśle jako podmiot, do którego program się kieruje. W programach wskazano poszczególne cele, zadania i adresata, do którego skierowane jest dane zadanie oraz narzędzia ewaluacji służące do oceny stopnia realizacji programu i jego skuteczności. Ze sprawozdań bezpośrednio wynika jakie formy realizacji zostały przez wychowawców zastosowane.” Ponadto Dyrektor wyjaśniła: „Nie robimy żadnych konkretnych analiz statystycznych w zakresie skuteczności programów. Oceny skuteczności programów

²³ Na przestrzeni lat objętych kontrolą Szkoła przeprowadzała wśród uczniów SP i Gimnazjum ankiety dotyczące ich poczucia bezpieczeństwa i uzależnień. Wyniki tych ankiet wskazują, że uczniowie znali normy i zasady zachowania uczniów w ZSS w Zabieliu, przestrzegają ich i czują się w szkole bezpiecznie.

dokonujemy na podstawie badań ankietowych uczniów, rodziców i nauczycieli, wyników w edukacji uczniów, ich udziału w konkursach, zawodach, olimpiadach, frekwencji uczniów i ich ocen zachowania oraz własnych obserwacji. Analizuje się te informacje, za poszczególne semestry i lata szkolne. Na tej podstawie dokonujemy oceny czy i jak zmienia się sytuacja w szkole w zakresie zdiagnozowanych problemów. W mojej ocenie podejmowane w szkole działania są skuteczne."

(dowód: akta kontroli str. 126-135, 152-165, 182-196, 208-212)

W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 w każdym oddziale SP i Gimnazjum odbyło się od trzech do siedmiu wywiadówek w ciągu roku szkolnego. Wychowawcy klas nawiązywali też indywidualne kontakty z rodzicami uczniów (osobiście bądź telefonicznie), w związku np. z zachowaniem ucznia, jego postępami w nauce, chorobą, wypadkiem ucznia lub inną przyczyną zdrowotną, usprawiedliwieniem nieobecności ucznia w Szkole. Kontakty te były nawiązywane z inicjatywy wychowawców, rodziców, nauczycieli, pedagoga szkolnego i innych pracowników Szkoły. W roku szkolnym 2014/2015 odnotowano 219 kontaktów wychowawców z rodzicami uczniów SP i 169 z rodzicami uczniów Gimnazjum. W kolejnym roku szkolnym kontaktów takich było odpowiednio 260 i 316, a w roku szkolnym 2016/2017 – 295 i 296. Również pedagog szkolna podejmowała kontakt z rodzicami uczniów (z inicjatywy rodzica, wychowawcy, nauczyciela bądź własnej) – w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 było ich odpowiednio 54, 92 i 76.

(dowód: akta kontroli str. 456-461)

Zdaniem 55,6% rodziców uczniów ankietowanych podczas kontroli NIK, Szkoła w sposób dostateczny realizuje swoje działania wychowawcze, zaś zdaniem 38,3% z nich robi to bardzo dobrze. W ocenie 76,5% rodziców, to na nich spoczywa główny ciężar wychowania dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 213-216)

W okresie objętym kontrolą Szkoła przeprowadziła pięć ewaluacji wewnętrznych, jednak nie dotyczyły one efektów wychowania. Kuratorium Oświaty w Białymstoku przeprowadziło w Gimnazjum ewaluację zewnętrzną problemową (od 6 do 10 listopada 2015 r.). Badaniem objęto trzy wymagania państwa: [1] Uczniowie nabywają umiejętności określone w podstawie programowej; [2] Szkoła lub placówka wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji; [3] Szkoła lub placówka, organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz innych zewnętrznych i wewnętrznych. Wnioski z ewaluacji wskazywały, m.in., że: [1] Szkoła formułuje i wdraża wnioski wynikające z monitorowania oraz analizowania osiągnięć uczniów za pomocą różnorodnych narzędzi zewnętrznych i wewnętrznych; [2] nauczyciele wspierają i motywują uczniów do aktywnego uczenia się, przekazują im informacje dotyczące ich postępów w nauce; [3] Szkoła rozpoznaje możliwości psychofizyczne, potrzeby rozwojowe i sposoby uczenia się oraz sytuację społeczną uczniów, [4] nauczyciele powszechnie znają wyniki i wnioski z prowadzonych w ZSS w Zabelu analiz wyników egzaminów zewnętrznych oraz badań w ramach ewaluacji wewnętrznej, a także wyniki niektórych badań zewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 197-198, 260-270)

Rodzice uczniów Szkoły na początku każdego roku szkolnego (na wywiadówkach) byli zapoznawani z wewnątrzszkolnym systemem oceniania zachowania, określonym w statucie Szkoły. Analiza dzienników lekcyjnych, wykazała, że w roku szkolnym 2014/2015 i 2016/2017 uczniowie również zostali zapoznani z zasadami oceny ich zachowania w ramach godzin wychowawczych, na początku roku szkolnego. W roku szkolnym 2015/2016 w dzienniku lekcyjnym klasy IV i V Szkoły Podstawowej brak było zapisów potwierdzających zapoznanie uczniów z zasadami oceny zachowania. W Gimnazjum brak potwierdzenia dotyczył czterech z sześciu oddziałów. Dyrektor wyjaśniła: „Na początku roku szkolnego, w ramach godzin wychowawczych wychowawcy klas informują uczniów o dokumentach szkoły, takich jak statut oraz o zasadach oceniania uczniów, o kryteriach oceniania. Dodatkowo, przed każdym semestralnym /rocznym wystawieniem ocen zachowania, uczniom przypominane są kryteria, zasady oceny ich zachowania, a następnie uczniowie dokonują samooceny swojego zachowania i oceny zachowania swoich kolegów na podstawie tych kryteriów. Brak konkretnych zapisów w dziennikach lekcyjnych

nie świadczy o tym, że uczniowie nie zostali zapoznani z zasadami oceny zachowania. Każdy wychowawca inaczej prowadzi zapisy w dzienniku lekcyjnym. Braki w zapisach miały miejsce jedynie w roku szkolnym 2015/2016 i też nie we wszystkich oddziałach. Dowiedziałam się o tym w późniejszym czasie i zobligowałam wychowawców do dokonywania stosownych wpisów w dzienniku lekcyjnym, co zostało zrealizowane w roku szkolnym 2016/2017. Zwróć uwagę wychowawcom, by w miarę możliwości bardziej szczegółowo prowadzili zapisy, w szczególności biorąc pod uwagę przepisy ustawy w kontekście tego o czym uczniowie powinni być informowani."

(dowód: akta kontroli str. 199, 208-212)

Analiza wyników klasyfikacji rocznej uczniów klas IV – VI SP za lata 2014/2015 – 2015/2016 i za pierwszy semestr roku szkolnego 2016/2017 wykazała m.in., że:

- w kolejnych latach szkolnych nastąpił spadek liczby uczniów uzyskujących wzorową ocenę zachowania (z 12 w roku szkolnym 2014/2015 do dwóch na koniec I semestru roku szkolnego 2016/2017, tj. z 30,8% do 6,7%), przy jednoczesnym wzroście ocen bardzo dobrych (z siedmiu do 13, tj. z 17,9% do 43,3%),
- nastąpił spadek liczby ocen dobrych (z 14 w roku szkolnym 2014/2015 do sześciu na koniec I semestru roku szkolnego 2016/2017, tj. z 35,8% do 20%), a wzrost liczby ocen poprawnych (z czterech w roku szkolnym 2014/2015 do ośmiu na koniec I semestru roku szkolnego 2016/2017, tj. z 10,3% do 26,7%),
- oceny nieodpowiednie i naganne były pojedynczymi przypadkami lub nie występowały w danym roku szkolnym,
- liczba uczniów promowanych z wyróżnieniem pozostała na podobnym poziomie (wzrost z siedmiu na koniec roku szkolnego 2014/2015 do ośmiu w roku szkolnym 2015/2016),
- nastąpił spadek liczby ocen niedostatecznych z pięciu w roku szkolnym 2014/2015 do zera w roku szkolnym 2015/2016.

W przypadku uczniów Gimnazjum również odnotowano pogorszenie ocen zachowania i pogorszenie wyników edukacji. I tak:

- odnotowano spadek liczby ocen wzorowych i bardzo dobrych zachowania (ocen wzorowych z 31 na koniec roku szkolnego 2014/2015 do 24 na koniec I semestru roku 2016/2017, tj. z 18,5% do 15%, a ocen bardzo dobrych z 63 do 44, tj. z 37,5% do 27,5%), przy jednoczesnym wzroście ocen dobrych (z 46 do 52, tj. z 27,4% do 32,5%),
- w kolejnych latach szkolnych nastąpił wzrost liczby uczniów uzyskujących oceny poprawne i nieodpowiednie (wzrost liczby ocen poprawnych z 22 do 29, tj. z 13,1% do 18,1%, a ocen nieodpowiednich z sześciu do 10, tj. z 3,6% do 6,3%),
- odnotowano jedną ocenę naganną na koniec I semestru roku szkolnego 2016/2017,
- liczba uczniów promowanych z wyróżnieniem spadła z 23 w roku szkolnym 2014/2015 do 18 w kolejnym roku, a liczba uczniów niepromowanych wzrosła z zera do pięciu, zaś liczba ocen niedostatecznych zwiększyła się z jednej do 21,
- o ile na koniec roku szkolnego 2014/2015 nie było uczniów powtarzających klasę, to w następnym roku liczba ta wzrosła do pięciu. (dowód: akta kontroli str. 201-2013)

Przeprowadzone w toku kontroli badanie ankietowe wśród uczniów klas IV – VI Szkoły Podstawowej i uczniów klas I – II Gimnazjum²⁴ wykazało, że 73,1% uczniów SP i 71,1% uczniów Gimnazjum uznało, że ich zachowanie jest oceniane sprawiedliwie. Ponadto odpowiednio 69,2% i 69,1% z nich uważało, że zachowanie pozostałych uczniów w ich klasie również jest oceniane sprawiedliwie. (dowód: akta kontroli str. 225-234)

Frekwencja uczniów Szkoły Podstawowej na koniec lat szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 wyniosła odpowiednio 93,7% i 92,2%, zaś w Gimnazjum – 92,1% i 91,5%.

(dowód: akta kontroli str. 202)

²⁴ Badaniem ankietowym objęto 26 uczniów klas IV – VI Szkoły Podstawowej (klasa IV i V są oddziałem łączonym) oraz 97 uczniów klas I i II Gimnazjum.

W okresie objętym kontrolą Policja nie podejmowała interwencji w stosunku do uczniów ZSS w Zabelu z powodu zachowań patologicznych i przestępczych.

(dowód: akta kontroli str. 204-207)

Na pytanie ankietowe „Lubię chodzić do swojej szkoły”, 46,2% uczniów Szkoły Podstawowej odpowiedziało „tak”, a 34,6% „raczej tak”. W przypadku gimnazjalistów wskaźnik procentowy tych odpowiedzi wynosił 47,4% oraz 26,8%.

(dowód: akta kontroli str. 225-234)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że:

- nieocenianie skuteczności działań przewidzianych programami: wychowawczym i profilaktyki może utrudniać wyciąganie prawidłowych wniosków co do osiąganych efektów, co w konsekwencji może mieć wpływ na prawidłowość przygotowywania kolejnych planów z tego zakresu,
- braki w dokumentowaniu faktów mających miejsce w Szkole (zapoznanie uczniów z zasadami oceniania) mogą być przyczyną uzasadnionych roszczeń wobec Szkoły.

Ocena częściowa

W Szkole zdiagnozowano problemy wychowawcze wśród uczniów i nie zaobserwowano zjawisk patologicznych, związanych z agresją, bójkami, pobiciami, zażywaniem narkotyków czy spożywaniem alkoholu. Skuteczności stosowanych metod wychowawczych nie odzwierciedlają wyniki klasyfikacyjne na koniec poszczególnych lat szkolnych, wskazujące na pogarszanie się ocen zachowania i efektów kształcenia, co wskazuje na potrzebę podjęcia dodatkowego trudu, który pozwoliłby odwrócić tę niekorzystną tendencję.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁵, wnosi o:

1. Weryfikowanie czy uchwały rady rodziców podlegające realizacji przez dyrektora Szkoły zostały podjęte w ramach jej kompetencji stanowiących.
2. Zasięganie opinii rady rodziców w kwestii ustalenia dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktycznych, w oparciu o § 5 ust. 1 i 4 rozporządzenia w sprawie organizacji roku szkolnego.
3. Zapewnienie wykonania obowiązku określonego w § 8 rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania narkomanii.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

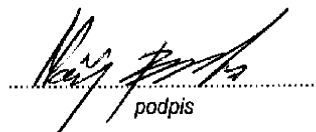
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania uwag i wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

²⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 524. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

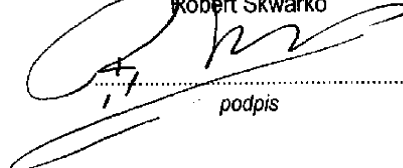
Białystok, dnia 14 czerwca 2017 r.

Kontroler
Maciej Brzosko
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

.....
podpis